

Jakou používám kosmetiku? Přece tu svoji!

Balzám nezahojí rozpraskané rty a kosmetický krém nevyléčí ekzém. Tvrdí to Lenka Průšová a jako odbornice na „safety assessment“ hlídá, aby kosmetika uváděná na trh byla bezpečná. Sama také receptury krémů a zdravotních prostředků vytváří.

➤ Irena Jirků   ■ Josef Kubíček, Lukáš Oujeský

Lenka Průšová (33)

Vyrostla v Kladně, na pražské VŠCHT studovala na Ústavu technologie mléka, tuků a kosmetiky, posléze míchala receptury ve firmách Qalt Rakovník a Cormen v Bystřici pod Pernštejnem. Takřka pět let byla vývojářkou společnosti Ryor, od začátku loňského roku je na „volné noze“ a spolupracuje s řadou firem, zvláště pak připravuje receptury pro Notino a CB21 Pharma. V roce 2014 absolvovala Safety Assessment Course na bruselské Univerzitě Vrije a je jedním ze specialistů, kteří v Česku mohou posuzovat bezpečnost kosmetických výrobků, jež jsou uváděny na trh.

V

ždy byla marnivá. „Vzpomínám si, že mi bylo asi tak šest, když mě maminka odmítla odvést do školy, dokud si neodlakuji nehty.“ Tak vysvětluje Lenka Průšová, proč se rozhodla pro studium chemie a zvláště pak výrobu kosmetiky. Více než pět let byla hlavní vývojářkou kosmetické firmy Ryor, a i když dnes odborně míří spíše k medicíně a vývoji léčiv, této své velké vášně se nezříká. Jak jinak – také na naši schůzku přišla skvěle upravená a nalíčená. „Kosmetika už dávno není jen obchod s iluzemi. Je postavena na řadě aktivních látek, které jsou blahodárné,“ tvrdí mladá žena, jež patří k několika málo českým odborníkům, kteří mohou hodnotit bezpečnost kosmetických výrobků uváděných na trh v Evropské unii.

Co to přesně obnáší, když hodnotíte kosmetiku z hlediska bezpečnosti?

Hodnocení bezpečnosti musí mít každý kosmetický produkt, který je legálně uveden na unijní trh. Jedná se tedy o toxikologický posudek, který deklaruje, že byla prověřena každá složka přípravku v konkrétně použité koncentraci a je spočítána její hladina bezpečnosti. Dále je překontrolováno formální značení ingrediencí a také to, zda jsou v případě použití vonných kompozic řádně vyčísleny alergeny, které jsou v přípravku obsaženy. Zohledňuje se mimo jiné i mikrobiologická stabilita produktu, tedy jestli přípravek zůstane po dobu své trvanlivosti ochráněn konzervačním systémem, aby ho nekontaminovala například plíseň. Také se prověřuje, zdali při styku obalu s obsahem nedojde k nechtěnému přenosu složek obalu do produktu. Kontrolují se rovněž informace, které jsou na produktu uvedeny. Jedná se o komplexní soubornou zprávu, kde hodnotitel deklaruje, že výrobce či dovozce má vše v pořádku.

Myslela jsem, že takové souborné zprávy vydává Státní zdravotní ústav.

Dříve se hodnotil každý produkt jako celek, ne po složkách. Byl podroben mikrobiologickému rozboru, dermatologické zkoušce, jejich výsledky společně s recepturou pak byly zaslány Státnímu zdravotnímu ústavu a ten na základě těchto dokumentů vydal hodnocení a případně povolil uvedení na trh. V roce 2009 však vyšlo nové nařízení Evropské komise, podle něhož se každý kosmetický produkt musí posuzovat z hlediska jednotlivých složek – a pro každou z nich tedy počítáme hladinu bezpečnosti.

Jak se počítá hladina bezpečnosti?

Mám k dispozici toxikologická data k substancím a vyhodnocuji například vliv jejich

působení na určené části těla. Postupně posuzuji každou komponentu, až vytvořím toxikologický profil celého produktu.

Nejsem z toho moc moudrá. Co tedy přesně děláte?

Pokusím se vám to vysvětlit na účinné látce, kterou daný produkt obsahuje. Pracujeme s takzvanou hodnotou NOAEL (no observed adverse effect level), což je vlastně nejvyšší stanovené množství, které lze použít, a přitom je prověřeno, že ani dlouhodobé působení této dávky nebude vyvolávat vedlejší toxikologické účinky. To znamená, že i když se tím krémem budete mazat pět let, můžete být v klidu. A podle těchto hodnot NOAEL se pak výpočtem pro jednotlivé části těla určuje hranice bezpečnosti. Když je například krém určen pro celé tělo, tedy od krku dolů, můžete do něj dát mnohem méně účinné látky, než kdyby to byl přípravek určený na lokální použití – třeba v rozsahu dva centimetry čtvereční kůže. To jsou velké rozdíly, vždyť celé tělo představuje nějakých 16 340 centimetrů čtverečních kůže, obličej 565 centimetrů, ruce 860... Je tedy nutné spočítat, jaká koncentrace je za takových podmínek možná a bezpečná. A to právě já prověřuji. Totéž pak zjišťuji u konzervačních látek, olejů a dalších médií. K tomu zohledňuji mikrobiologický rozbor a dermatologickou zkoušku. Všechna data sumarizuju, porovnávám s normami a vyhodnocuji. A pak řeknu O. K. Anebo to neschválím.

Co třeba neschválíte?

Jsem přísná například při posuzování informací, jež jsou uvedeny na výrobku. Kosmetika je v Evropské unii definována jako „látka či směs určená pro styk s vnějšími částmi lidského těla, případně zuby a ústní sliznicí výhradně za účelem čištění, parfemace, změny vzhledu, ochrany a udržování v dobrém stavu“. Tudiž když výrobce napíše na balzám, že hojí rozpraskané rty, není to pravda. Jiný výrobce by zase rád na krém napsal, že léčí ekzém, ale on nemůže léčit ekzém, protože kosmetika je určena pro zdravou kůži. Hlídám tedy, aby kosmetika byla prezentována skutečně jako kosmetika a aby všechny její složky splňovaly parametry bezpečnosti. Kvůli matoucí prezentaci už mimochodem vzniklo další unijní nařízení, protože z výrobců se postupně stávali Anderseni, kteří nám vyprávěli pohádky o krémech, jimiž se namažeme a budeme žít sto let.

Takže jste tu, abyste ochránila spotřebitele.

I tak se to dá říct. Kosmetika není na opary ani neléčí lupénku. A také neprokrvuje. Protože kdyby prokrvovala, pronikala by do krevního řečiště a pak už to není kosmetika, ale léčivo či zdravotnický prostředek a to znamená diametrálně odlišné a náročnější podmínky.

Ale i kosmetický krém může občas pomoci.

Ano, třeba lidem trpícím lupénkou může přispět ke zlepšení kůže, ale nemůžete tvrdit, že ji léčí. Léčí léčiva, ne kosmetika. Stejně jako když přijde výrobce se „zaručeně přírodním krémem, v němž je olej zahuštěný voskem a propolisem od našich včeliček“. To neschválím. On protestuje: „To chcete, abych tam nedával propolis, ale chemická svinstva?“ Nechci chemické věci, chci, aby složky produktu byly přesně definovány, aby bylo vyjádřeno množství použitých látek a pojmenovány alergeny. Nelze vylouhoovat kytka a nenapsat, kolik jí bylo použito.

To vás výrobci kosmetiky moc nemilují, že?

Najímají si nás, protokol o bezpečnosti je podmínkou uvedení produktu na trh. Mezi námi vládnou profesionální vztahy, někdy i spolupracujeme. Občas se stane, že se na mě výrobce obrátí už při vývoji produktu a napíše mi: „Rádi bychom využili tuto silici, ale nejsme si jisti, zda její koncentrace není příliš vysoká. Můžete to prověřit?“ A já mrknu do svých záznamů a řeknu jim: „Vypadá to v pořádku, ale stejně to dejte otestovat na dermatologii.“ Ne že bych jim mluvila do toho, jak a co mají umíchat, ale mohu být do jisté míry konzultantem.

Kdo může hodnotit bezpečnost kosmetiky?

Vysokoškolsky vzdělaný farmaceut, toxikolog, pak také lékař nebo absolvent obdobného oboru, který je uznán členským státem Evropské unie za rovnocenný.

Vy jste ale studovala chemii, ne?

Studovala jsem na VŠCHT chemii, specializovala jsem se na vývoj kosmetiky, takže jsem si raději šla vzdělání doplnit. V Bruselu – na Univerzitě Vrije – pořádají kurzy, kde teoreticky i prakticky připravují hodnotitele bezpečnosti.

Byla jste údajně druhá z Česka, kdo ve Vrije tento diplom získal.

Dnes je nás v Česku pět nebo šest. Když jsem skládala závěrečnou zkoušku, bylo mi 27 a byla jsem z 80 žadatelů nejmladší. Byl to docela nervák umocněný vědomím, že když neuspěju, přijdu ty statisíce zaplacené za kurz vněč.

Už se vám peníze vrátily?

Když jsem se hlásila do Vrije, pracovala jsem jako formulátorka kosmetiky ve firmě Ryor a uzavřela jsem s její majitelkou dohodu: ona mi zaplatí školné v Belgii s podmínkou, že pro firmu budu posléze hodnotit produkty – a to za podstatně snížené taxy. Vzhledem k tomu, že jeden hodnotitelský protokol stojí od pěti do osmi tisíc korun, firmě se investice rychle

vrátila zpět. Byl to určitě dobrý obchod pro obě strany.

Vývojář může hodnotit i vlastní produkty?

Splňuje-li podmínky nařízení 1223/2009, může. Velcí evropští výrobci mají své hodnotitele, protože tak ušetří spoustu času a vyhnou se řadě potíží ve vývoji. Sama mám také stále portfolio klientů, kterým hodnotím produkty.

Není to střet zájmů?

Pokud bych dostala k hodnocení výrobek, který není stoprocentní, posudek bych nepodepsala. Je to otázka profesní etiky. Ztráta důvěryhodnosti je nenávratná. To nikdo z nás neriskne. Dobré jméno se buduje dlouho, ale ztratit se může velmi rychle.

Kolik produktů ročně zhodnotíte?

Loni jsem vystavila 152 protokolů. Hodnotím i pro zahraniční firmy.

A kolik věcí jste tedy zamítla?

Mnoho produktů jsem vrátila – i třeba kvůli formální chybě na etiketě. Několikrát jsem produkty zamítla kompozičně, ale nikdy to nebylo u českých výrobců. Vždy to byly výrobky dovezené z Číny a dalších „třetích“ zemí. Nicméně to se stalo před pár lety. Hodnocení jsem se dříve věnovala intenzivněji než dnes. Raději vyvíjím vlastní produkty a posuzování bezpečnosti považuji za „nutné zlo“, které je nezbytné.

Kde se ve vás vzala vášně pro kosmetiku?

Odmalička jsem byla marnivá. Moje teta pracovala v Jablonexu, nosila mi prstýnky a korále a já to milovala. Tím to začalo, posléze došlo na oblečení i kosmetiku. Bylo mi asi šest a maminka mě odmítla odvézt do školy, dokud si neodlakují nehty. V pubertě jsem už měla skříň plnou krémů a mamka nařikala: Co z tebe bude?

Co dělá maminka?

Oba rodiče jsou lékaři. Nevěděli si se mnou moc rady. Až jednou maminka stála před tou skříň a povídá: „Ty by ses tou kosmetikou snad měla živit!“ Byla jsem v prváku na gymplu a její poznámka mě nakopla, začala jsem pátrat a zjistila, že na VŠCHT lze studovat obor technologie mléka, tuků a kosmetiky. Bylo rozhodnuto. Všechno jsem tomu podřídila, soustředila jsem se na matematiku a chemii.

Vzpomenete si na produkt, který jste vytvořila jako první?

První pokusy byly už na škole, ale spíše úsměvné. Až v chemičce v Rakovníku, kde jsem

po absolutoriu začínala, jsem umíchala svoje první tekuté mýdlo. Makala jsem na něm týden. Kdybych ho formulovala dnes, je to na pár minut. Ale na druhou stranu – zrovna nedávno jsem se na tu starou recepturu dívala a není špatná, stavěla bych ji stejně. Jen trochu rychleji.

Chtěla jste se věnovat kosmetice, ale začínala jste s mýdlem. Proč ten útok?

Absolvovala jsem v roce 2010, ekonomická krize kulminovala a volných míst v oboru se nedostávalo. Poslala jsem životopis do řady firem, ale většinou mi nikdo neodpověděl. A když už odpověděl, zajímalo jej, jaké mám zkušenosti. A jaké jsem asi tak mohla po škole mít zkušenosti, že? Žádné. Začarovaný kruh.

V Rakovníku to nebylo na závalu?

Tam jsem mohla říct, že jsem ve čtvrtém ročníku na VŠCHT absolvovala praxi v břeclavské Fostě. Původně jsem chtěla tuhle stáž zazdit a zašit se někde v pražské laboratoři, jenže profesor, u něhož jsem dělala diplomku, mi domluvil Fostu. Milovala jsem ho za to: v době, kdy máte poslední prázdniny v životě, vás pošle na druhý konec republiky a ještě do klasické fabriky a třísměnného provozu. To bylo drsné. Ale užitečné. O pár měsíců později jsem pak mohla v Rakovníku u přijímacího pohovoru bez

zaváhání vyjmenovat všechny složky, z nichž se míchají prací prášky. A vzali mě. Rok jsem v Rakovníku míchala aviváže a prací prášky. Pak jsem konečně uspěla v konkurzu ve firmě Cormen v Bystřici pod Pernštejnem. Hledali vývojáře na vlasovou kosmetiku.

Co jste pro ně namíchala?

Třeba vystříbňující šampon pro blond vlasy, na nějž jsem dodnes hrdá, zaujala jsem s ním i v zahraničí na výstavě. V roce 2012 jsem se v Barceloně seznámila s kolegy z Kanady a zvažovala, že to zkusím jako formulátor vlasové kosmetiky za oceánem. Už jsem řešila pracovní vízum, když jsem potkala paní Štěpánkovou z Ryoru. Její nabídka mi přišla reálnější. Když jsem po více než pěti letech z Ryoru odcházela, měla jsem na kontě 70 procent firemních výrobků – vznikly podle mé receptury, anebo jsem původní receptury změnila.

Proč jste se s Ryorem rozešla?

Chtěla jsem se osamostatnit, pracovat na vlastních produktech. Potkala jsem tehdy také kolegu Jana Storchu. Zrovna přemýšlel o tom, jak využít CBD, jež v laboratoři extrahoval z konopí. Napadla jej kosmetika. Potenciál kanabinoidů mě nadchl. Vytvořila jsem pro firmu CB21 Pharma kosmetickou řadu Canneff.

Z výrobců kosmetiky se stávali Anderseni, kteří nám vyprávěli pohádky o krémech, jimiž se namažeme a budeme žít sto let.

Dnes jste nezávislá vývojářka, spolupracujete s několika firmami a kromě kosmetiky vyvíjíte zdravotnické prostředky. Mám si to přeložit tak, že míváte spíše k medicíně?

Máte pravdu, je to pro mě krok novým směrem – k něčemu, co má větší přesah. Uvědomila jsem si to nedávno na konferenci v Mexiku, kde jsem po své přednášce potkala paní, která mi vyprávěla, že se kvůli čípkům a přípravkům CB21 Pharma přestěhovala z USA na Jamajku. Tam je vstřícnější legislativa k výrobkům z konopí, a ona tedy naše prostředky může kupovat nemocné děti. Tvrdila, že ji pomohly s hojením žívej po operacích a také s nespavostí a zvracením, jímž trpí po onkologické léčbě. Tehdy mi to všechno teprve došlo. A mám teď jasný cíl: vyvinout lék s CBD. V Brně budujeme nové výrobní prostory pro tento účel.

Co si tedy dnes myslíte o kráslici kosmetice? Není to přece jen trochu šalba a klam?

Můj profesor z VŠCHT se mi občas směje, že kosmetika je obchod s iluzí. Nesouhlasím, a i když směřuji k medicíně, kosmetiky se ne-zříkám. Možná byla obchodem s iluzí dříve, před třiceti čtyřiceti lety. Současná kosmetika je postavena na řadě aktivních látek, které jsou skutečně blahodárné. Panu profesorovi také vždy namítnu: Podívejte se na dnešní padesátileté ženy, jak jsou mladistvé. A vzpomene si, jak vypadaly padesátileté ženy před třiceti lety?

Ovšem nezměnila se jen kosmetika, ale také životní styl, zlepšilo se životní prostředí...

Jde to s tím ruku v ruce. Lidé se lépe stravují, více cvičí, prostě se o sebe starají a je to na nich vidět. Kosmetika ale hraje důležitou roli. Když teď vstoupí do dveří dvě čtyřicetileté dámy, poznáte hned, která o sebe pečuje. Pozitivní vliv kosmetiky potvrzují také četné studie k obsaženým látkám. Odborníci vám obvykle po prvních 28 dnech působení nového přípravku dokážou změřit hloubku vrásek, změní také množství kolagenu v pleti, míru hydratace... To jsou neodiskutovatelné výsledky a přesná data. V procentech na dvě desetinná místa.

Takže – máte sama ještě skříň plnou krémů?

Kupuji si hodně kosmetiky, protože chci vědět, co dělají ostatní formulátoři. Sleduji konkurenci. Každý má svůj rukopis – jako každý kuchař. Před nedávnem jsem se vrátila z Jižní Koreje, což je dnes lídr na kosmetickém trhu. Přivezla jsem si celý kufr a testuji, zkouším.

Poznáte tedy krém od Chanelu či Diora třeba i se zavázanými očima?

Tyto dvě značky je velmi těžké rozeznat. Dovedu ale určit kategorie krémů. Sáhnu a poznám, kolik v nich je sušiny, kolik oleje a vody, rozeznám základní látky, silikony i jejich náhrady. Když od rána do večera neděláte nic jiného, než že mícháte krémy a emulze, šampony a vlasové přípravky, máte to už v hlavě, v nose, v rukách. To je ta zkušenost, kterou požadovali ve firmách, kde jsem hledala po škole práci. Můžete být nadaný student, můžete rychle chápat a učit se, ale dokud si neodstojíte deset let u míchadla a deset let u výrobních kotlů, nevíte skoro nic.

Jakou používáte kosmetiku?

Jakou? No přece tu, co si sama namíchám! Znáš své tělo dobře, vím, které aktivní látky mi pomáhají. ●

Mám teď jasný cíl: vyvinout skutečný lék s kanabinoidem CBD. V Brně právě budujeme nové výrobní prostory pro tento účel.